

Polisutbildningen vid Umeå universitet
Moment 4:3, Skriftligt fördjupningsarbete
Vårterminen, 2010
Rapport nr. 590

Unga kvinnors rädsla för våldtäkt

En studie riktad mot Skellefteå

Cecilia Artursson

Elin Holmqvist

Sammanfattning

Att det finns en genomgående rädsla för unga kvinnor att bli våldtagna har konstaterats i tidigare studier. Folkhälsoinstitutet visar i en annan studie att kvinnor i stor utsträckning undviker att utnyttja grönområden på grund av rädsla för våldtäkt och överfall. År 2020 ska Skellefteås vision om världens tryggaste samhälle förverkligas, trygg sexualitet och ungdomars psykiska och fysiska hälsa ska prioriteras. Syftet med denna rapport är att lyfta fram hur unga kvinnors rädsla för våldtäkt ser ut, deras tankar kring prevention samt de aktuella aktörernas preventiva åtgärder för att förebygga rädslan. Studien är avgränsad till Skellefteå kommun och 54 av dess unga kvinnor mellan 17-20 år som har fått besvara en enkätundersökning vilken rapporten i stort bygger på. För att få kunskap om hur kommunen arbetar preventivt presenteras intervjuer med polis och förebyggande rådet. En kurator intervjuades för en inblick i hur utsatta unga kvinnor känner och tänker.

Enkätundersökningen visar att 96,3 % av tjejerna vidtar åtgärder för att undvika känslan av rädsla för att bli våldtagen. Aktörer i form av polis och förebyggande råd jobbar främst med situationell prevention och påverkan av ungdomars alkoholvanor.

Unga kvinnor i Skellefteå undviker vissa platser på grund av sin rädsla för att bli utsatt för våldtäkt, genom att välja en annan väg när de ska gå hem från exempelvis krogen. Av samma anledning vidtar kvinnorna även andra åtgärder, som att gå med nycklarna mellan fingrarna, prata i telefon eller springa hela vägen hem. Allt detta på grund av att de känner en rädsla för att de kan bli utsatta för ett överfall och våldtäkt.

Idag finns en väl fungerande situationell brottsprevention, något som däremot saknas är den öppna diskussionen om kvinnors rädsla och utsatthet, den sociala preventionen.

Innehållsförteckning

1	<i>Inledning</i>	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Syfte	2
1.3	Frågeställningar	2
1.4	Avgränsningar	3
1.5	Tillvägagångssätt	3
1.6	Definition	4
2	<i>Resultat</i>	6
2.1	Enkätundersökning	6
2.2	<i>Intervjuer</i>	12
2.2.1	Förebyggande rådet	12
2.2.2	Polisen	13
2.2.3	Kurator på Skellefteås ungdomsmottagning	14
3	<i>Diskussion</i>	16
3.1	Slutsatser och förslag	17
	<i>Referenser</i>	19

1 Inledning

Tanken till denna rapport väcktes efter att ha tagit del av en liknande studie som gjorts på polisutbildningen i Stockholm där siffrorna påvisat en genomgående rädsla bland de unga kvinnor som deltog i studien (A. Fornander, C. Feledi Sundin, 2009). Sexuella övergrepp är ett ämne som allt för sällan lyfts fram och diskuteras. Massmedia är den aktören som bryter tystnaden kring området och det genom att publicera de grövsta rubrikerna om de mest brutala övergreppen som kan leda till ökad rädsla. Det vanligaste är att våldtäkterna sker i hemmet där kvinnan är i nära relation till gärningsmannen. Av antalet anmälda våldtäkter har en tredjedel begåtts i nära relation. Brott som begås i nära relation har sannolikt ett stort mörkertal då de utsatta drar sig för att anmäla en närstående (BRÅ, 2005).

För att få en förståelse om hur unga kvinnor känner och tänker kring ämnet våldtäkt var det för oss viktigt att direkt nå ut till dem som ämnet berör. Detta för att också jämföra deras bild av hur utsattheten ser ut med den trygghetsbild som preventiva aktörer i samhället tror sig ha skapat.

1.1 Bakgrund

Enligt europakonventionens 3 artikel har alla människor ett skydd mot förnedrande behandling, detta är en del av de grundläggande mänskliga fri- och rättigheterna (David I. Fisher, 2009).

En studie som folkhälsoinstitutet har gjort visar att kvinnor i stor utsträckning undviker att utnyttja grönområden på grund av rädsla för våldtäkt och överfall. Ett undvikande som inskränker på känslan av frihet och trygghet som i sin tur är starkt förknippat med hälsan och ett grundläggande behov för människan (FHI, 2005). En annan konsekvens som effekt av rädslan är begränsningar av det sociala livet, till följd av åtgärder som vidtas för att undvika rädslan, att till exempel undvika vissa platser, personer och att stanna hemma när man egentligen vill gå ut (BRÅ, 2010).

Skellefteå kommun har en vision om att deras invånare ska ha världens bästa hälsa år 2020. Denna vision innebär bland annat sunda och säkra miljöer, trygg sexualitet samt att ungdomars fysiska och psykiska hälsa ska prioriteras (FHP, 2010).

Förebyggande rådet i Skellefteå (FRIS) har en lång historik av brottsförebyggande arbete då de har varit aktiva sedan slutet av 80-talet. Framförallt då det gäller samverkan med andra aktörer i samhället. FRIS består av en samling representanter från olika nämnder i Skellefteå, nämndernas ordförande samt ledande tjänstemän. I rådet finns lokala FRIS-grupper, vilka arbetar på en lokal nivå. De samarbetar exempelvis var och en med varsin skola i Skellefteå. De lokala FRIS-grupperna arbetar med olika frågor som kommer upp för att sedan återkoppla dessa till de beslutande politikerna.

FRIS arbetar med dels situationell brottsprevention och dels social brottsprevention. Då det gäller deras arbete med ungdomar, arbetar FRIS idag aktivt för att påverka ungdomars alkoholvanor, vilket FRIS anser är en del av det arbete som behövs för att trygga ungdomarnas vardag. Ett arbete med utbildning av krögare pågår idag, detta för att förhindra överservering på krogarna. Dels för att hög alkoholpåverkan kan leda till våldsbrott, men dels för att förhindra att både män och kvinnor inte kan ta hand om sig själv exempelvis vid hemfärd efter att krogarna har stängt. Detta kan i sin tur indirekt minska risken för att överfallsvåldtäkter sker nattetid efter stängning av krogarna menar FRIS.

Polisen har i grunden ett gott samarbete med andra aktörer så som skola, kuratorer och FRIS, ett samarbete som prioriteras när det händer något som behöver åtgärdsplanering. FRIS fungerar enligt polisen som navet för samverkan mellan de olika aktörerna och planerar sociala och situationella preventioner som till exempel trygghetsvandringar där riskmiljöer kontrolleras.

1.2 Syfte

Syftet med denna rapport är att beskriva hur unga kvinnors rädsla för våldtäkt ser ut samt deras preventiva tankar och idéer kring hur rädslan kan förebyggas. Vi vill även lyfta fram vad myndighetsrepresentanter anser och gör i förebyggande syfte.

1.3 Frågeställningar

1. Hur ser unga kvinnors rädsla för våldtäkt ut?

2. Gör unga kvinnor medvetna val för att undvika situationer som kan framkalla denna rädsla?
3. Hur ser det brottsförebyggande arbetet ut?

1.4 Avgränsningar

För att få en så specifik studie som möjligt har vi valt att avgränsa den till en viss målgrupp och plats, det vill säga, vi har valt att göra en fallstudie. Vi valde Skellefteå kommun som är en medelstor svensk stad med höga trygghetstankar, vilket intresserade oss. Målgruppen vi valt att rikta oss mot är unga kvinnor i åldrarna 17-20 år då vi tror att det är dem som är i störst behov av att uppmärksammas då de mer och mer börjar röra sig i upplevda risksituationer och riskmiljöer. Då sexualbrotten är ett väldigt brett område och lagstiftningen är komplicerad har vi begränsat studien till enbart kategorin våldtäkt. I och med avgränsningarna som vi har gjort kan vi specificera oss närmare på det område vi valt och göra ett par djupdykningar på punkter som bränner lite extra.

1.5 Tillvägagångssätt

För att få information och arbetsmaterial till denna studie har intervjuer med förebyggande rådet i Skellefteå – FRIS, polisen och en kurator från ungdomsmottagningen hållits. Insamlande av information har även gjorts genom en enkätundersökning på en av Skellefteås gymnasieskolor. 4 olika klasser i olika årskurser på gymnasieskolan fick delta i enkätundersökningen. Undersökningen resulterade i totalt 54 enkäter besvarade av tjejer i åldrarna 17-20år.

I samband med beslutet om att rikta undersökningen mot Skellefteå blev nästa steg att via telefon kontakta ovannämnda aktörer för att se om det fanns något intresse för medverkande i studien. Intresset var stort från samtliga aktörer och möten bokades in till veckan efter.

Kontaktpersonen på gymnasieskolan vidarebefordrade information angående enkätundersökningen och bokade in 3 olika klasser som ville delta i studien. Väl på plats var det ytterligare en lärare som blev intresserad och bjöd in oss för att dela ut enkäten i hennes klass.

Genom våra intervjuer med FRIS och polisen var syftet att få information om hur deras verksamheters brottsförebyggande arbete gentemot kvinnors utsatthet ser ut i Skellefteå både enskilt och gemensamt samt vad de anser om hur problematiken ser ut kring detta. Av intresse för oss att veta var också deras framtida preventioner och tankar kring området.

Syftet med intervju n med kuratorn var att få en inblick i hur unga kvinnor som redan utsatts för sexuella övergrepp känner och tänker. Att få en inblick i hur en kurator upplever kvinnornas rädsla och orsaker till denna samt vilka preventioner som bör vidtagas för att undvika att unga kvinnor blir utsatta för sexuella övergrepp, var av intresse för oss.

Enkätundersökning gjordes för att få reda på hur tankar och känslor bland unga kvinnor verkligen ser ut. Detta för att inte enbart grunda studien på statistik och myndigheternas uppfattning om hur situationen ser ut.

1.6 Definition

För att tydliggöra det brott vi valt att rikta vår studie mot följer här ordagrant vad våldtäkt, utifrån Sveriges rikets lag, innebär och vilka rekvisit som skall vara uppfyllda för att påföljd skall kunna bli aktuellt.

I brottsbalkens 6 kapitel 1§ definieras våldtäkt som följande - *Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två och högst sex år.*

Detsamma gäller den som med en person genomför ett samlag eller en sexuell handling som enligt första stycket är jämförlig med samlag genom att otillbörligt utnyttja att personen på grund av medvetlöshet, sömn, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i ett hjälplöst tillstånd.

Är ett brott som avses i första eller andra stycket med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som mindre grovt, döms för våldtäkt till fängelse i högst fyra år.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för grov våldtäkt till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om våldet eller hotet varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgräpat sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Lag (2005:90).

2 Resultat

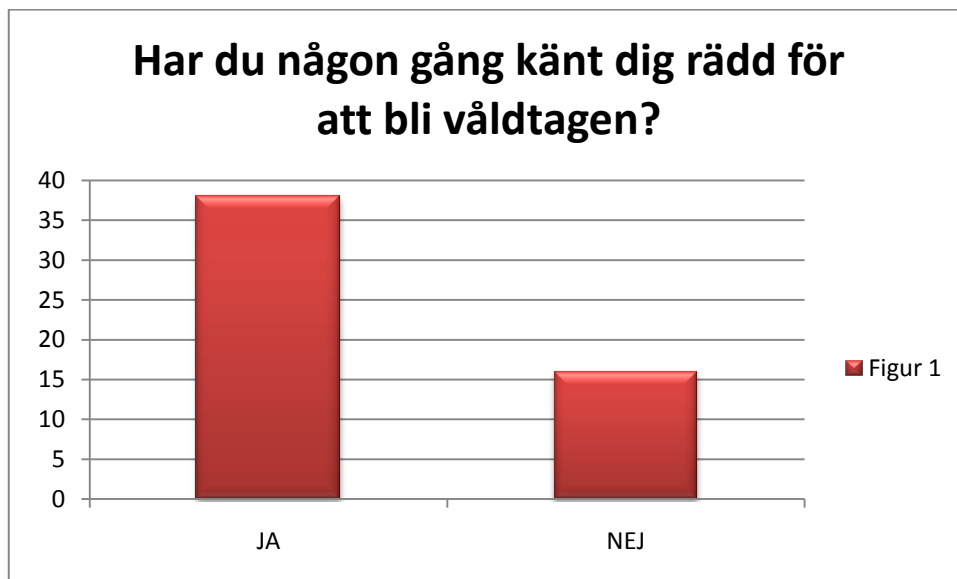
I denna resultatdel kommer vi inledningsvis att presentera den enkätundersökning vi gjorde och avslutningsvis de intervjuer som hölls med en representant från polisen, Kjell Pettersson, två representanter från FRIS, Stig Berggren och Mattias Kjeller, samt en kurator på ungdomsmottagningen som vi valt att hålla anonym med tanke på det känsliga området som vi berör.

2.1 Enkätundersökning

Enkäten redovisas dels genom diagram, men dels i text då två frågor krävde skriftliga svar. Syftet med enkäten är att se om det finns en rädsla för att bli utsatt för våldtäkt bland unga kvinnor i Skellefteå. Enkäten kan även ge en bild av vad den eventuella rädslan beror på och vad de önskar polis och samhälle gjorde för att öka kvinnornas trygghet.

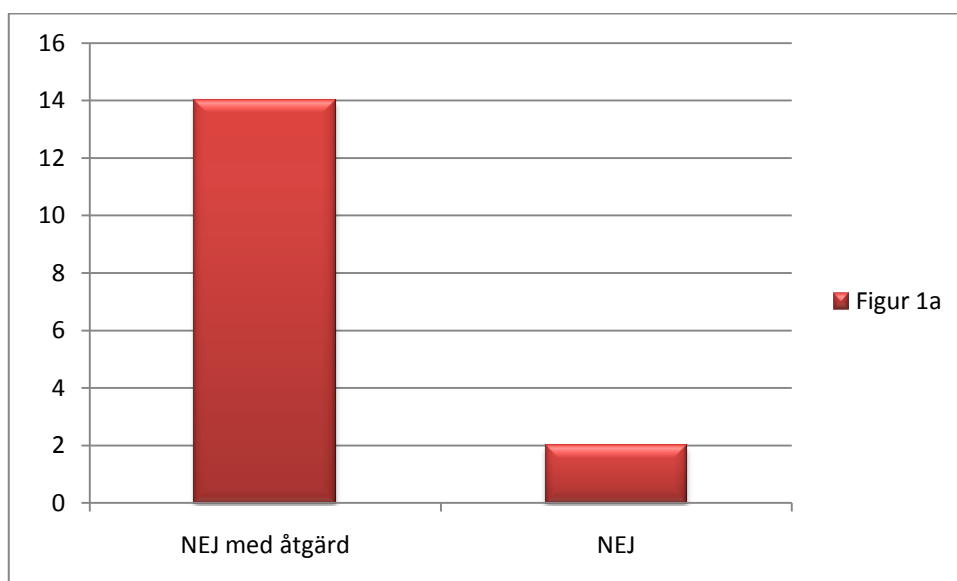
Enkäten består av fem frågor (se bilaga 1). Enkäten genomfördes i respektive klassrum med hjälp av klassföreståndaren. Samtliga klasser besvarade enkäten på cirka fyra-fem minuter. De unga kvinnor som medverkade i enkäten representerar olika gymnasieinriktningar.

Enkäten är fokuserad främst på våldtäkter på annan plats än i det egna hemmet.

Figur 1: fördelning av svar på frågan: har du någon gång känt dig rädd för att bli våldtagen?

I figur 1 kan man se att en majoritet har någon gång känt sig rädd för att bli utsatt för det sexuella övergreppet våldtäkt.

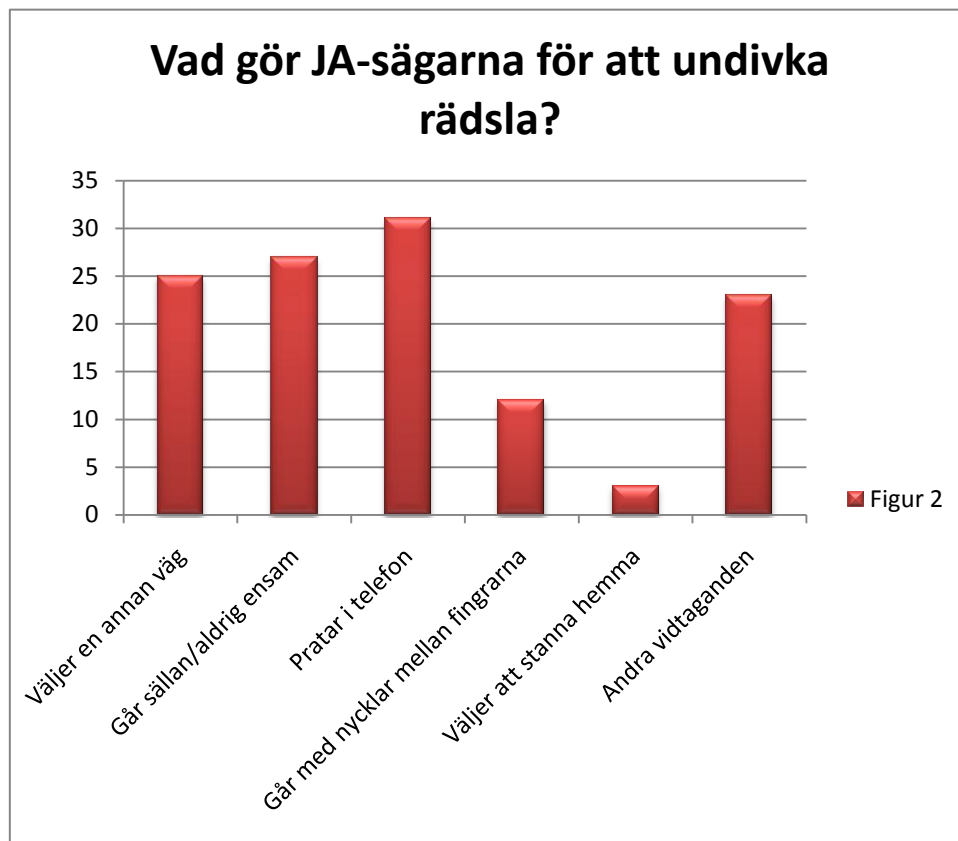

Figur 1a: fördelning av antal nej-svar på frågan: har du någon gång känt dig rädd för att bli våldtagen?

Figur 1a beskriver en skillnad som fanns bland de som svarade nej på frågan om de någonsin känt sig rädda för att bli utsatt för våldtäkt. Den högra stapeln representerar 2 av de 16 kvinnorna. Dessa två kvinnorna svarade vidare i enkäten att

de inte vidtog några åtgärder för att undvika utsatthet för våldtäkter.

De övriga 14 kvinnorna svarade att de inte känt sig rädda någon gång, samtidigt som enkäten visade att de vidtog en eller flera åtgärder för att känna sig trygga då de exempelvis befann sig utomhus sent på kvällen. Vilka åtgärder och hur många dessa är bland de 14 kvinnorna, se figur 2a.

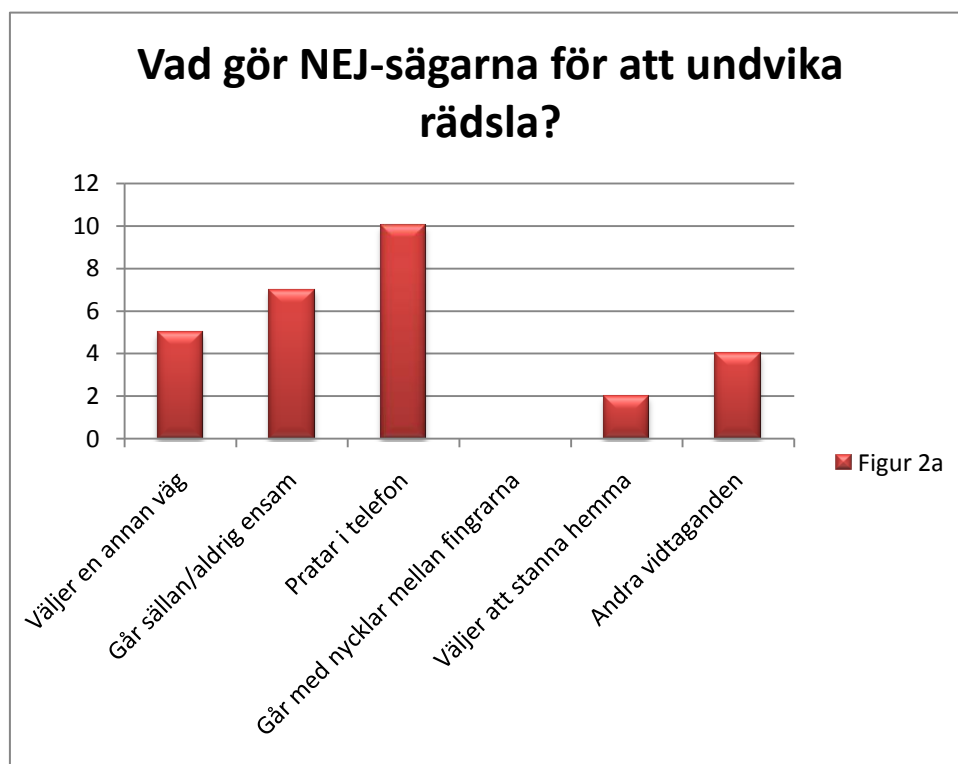
Figur 2: fördelning av åtgärder som ja-sägarna vidtar för att undvika rädsla.

Figur 2 representerar de 38 unga kvinnor som uppgett att de någon gång känt sig rädda för att bli utsatta för våldtäkt. Frågan som figur 2 beskriver löd som följande; ”vilka åtgärder vidtar du för att förhindra att bli utsatt?”. De tillfrågade kvinnorna fick välja ett eller flera svarsalternativ. Därmed är det fler vidtaganden än antalet personer, då de flesta kryssade för fler än två svarsalternativ. Den vanligaste åtgärd de unga kvinnor i vår studie väljer för att känna sig mindre rädda att bli utsatt för en våldtäkt utomhus är att prata i telefon. Men nästan lika många undviker vissa vägar som kan framkalla denna rädsla eller att gå ensam sent på kvällen. Tre personer kryssade även för svarsalternativet att de väljer att stanna hemma.

Stapeln längst till höger, benämnd ”andra vidtaganden” innefattar många olika åtgärder som de tillfrågade unga kvinnorna själva fick komplettera med. Detta är ett antal av de olika vidtaganden kvinnorna valde att skriva:

”Jag cyklar eller tar bilen istället.” ”Jag brukar ha min Ipod i öronen vilket inte är så bra men känns skönt ändå.” ”Är beredd med taekwondo-kunskaper!”
”Jag sjunger och pratar något för mig själv.” ”Tänker ut en plan utifall någonting skulle hända.” ”Låter en kompis eller någon möta upp mig hälften av vägen.” ”Cyklar skitfort!” ”Jag far aldrig på fester.” ”Springer snabbt hela vägen nästan.” ”Promenader på dagar, inte kvällar.” ”Håller i något hårt i handen.” ”Jag väljer vägarna som har våldtäktsrykte. För jag är så jävla förbannad.”

Något som nämns av tre utav de 38 unga kvinnorna är att de bär på överfallslarm, sedan är ett återkommande vidtagande att man väljer att cykla istället för att gå.

Figur 2a: fördelning av åtgärder som nej-sägarna vidtar för att undvika rädsla.

Figur 2a behandlar samma frågeställning som i figur 2. Vad som skiljer dem åt är att de som representerar svaren i figur 2a är de unga kvinnor som svarat nej på frågan som tas upp i figur 1 (förutom de två unga kvinnor som inte gör några

vidtaganden vilket redovisas i figur 1a). Dessa totalt 28 vidtaganden är besvarade av totalt 14 unga kvinnor som inte känner sig rädda för att bli utsatt för våldtäkt men, vilket diagrammet visar, vidtar åtgärder för att undvika situationer då denna rädsla/detta obehag kan uppstå.

Även i denna grupp är den vanligaste åtgärden att kvinnorna väljer att prata i telefon för att undvika att känna detta obehag. Vad som också är liknande till svaren i figur 2, är att ett antal av kvinnorna i denna grupp medvetet väljer andra vägar och att de sällan eller aldrig går ensamma.

2 av de 14 kvinnorna uppgav att de väljer att stanna hemma, för att undvika situationer då detta obehag att bli utsatt för våldtäkt kan uppstå.

Stapeln längst till höger, ”andra vidtaganden” innefattade fyra olika exempel på vidtaganden. Dessa var kommentarerna för ”andra vidtaganden”:

”Går på upplysta vägar.” ”Målmedveten blick, musik i öronen och jag utövar kampsport.” ”Försöker hålla mig till upplysta ställen och områden där jag känner folk.” ”Går väldigt fort.”

Tredje frågan i enkäten behandlade vilka situationer som kan framkalla rädsla hos kvinnorna för att bli våldtagen. Av svaren kan man se ett tydligt samband, majoriteten anser att det är främst på kvällar och nätter, då det är mörkt utomhus och kvinnorna är ensamma som denna rädsla kan uppstå.

”Cykla hem sent på kvällen, man har hört andra bli våldtagna i det området. Mamma har bett en vara jätteförsiktig, du möter ett stort gäng.””Kvällar, mörker, ensamhet.””Då man går, mörka kvällar och plötsligt ser någon okänd. Kan jag få kalla kårar. Jag tror jag är kapabel att ta hand om mig själv, men man vet aldrig hur man reagerar till situationen, därför går jag på helspänn.”

Förutom att mörker och kvällar framkallar detta obehag, visar kvinnornas svar att detta ofta kan relateras till alkohol, antingen att män är alkoholpåverkade och/eller att kvinnorna själva är alkoholpåverkade.

”Om onyktra män är lite väl ”på”, eller försöker ta kontakt.” ”Ute och går ensam på kvällarna, träffar en grupp med onyktra äldre män..”” Om man skall

*gå själv någonstans. Eller dagen efter en fest då man inser att man varit för
onykter dagen innan.” ”Fylla, efter krogen då man ska hem.”*

Sista frågan på enkäten handlade om att kvinnorna själva fick komma med tankar och idéer om vad samhället och polisen kan göra för att de ska känna sig tryggare i sin stad. 11 av 54 kvinnor lämnade svarsfältet blankt. Majoriteten (43 av 54) av kvinnorna lämnade svar på frågan och de hade många idéer och förslag åt samhället och dess aktörer gällande förebyggande åtgärder. Det handlar om både situationella och sociala brottspreventioner. 17 kvinnor önskade bättre belysning, dels inom stadsgränserna men även ute i byar runt staden. Belysning på fler ställen och starkare belysning på mindre vägar och i mörka gränder. De önskade även att gatubelysning var igång fler timmar under dygnet, framförallt under nattimmarna.

”Mer gatuljus och var snabb med att fixa de som är trasiga.”

”Gatuljus på vägar där det är mörkt och läskigt.”

17 av de 43 kvinnorna (39 % av de svarande) svarade även att de önskade mer synlig patrullering av poliser, men även fler nattvandrare och fältarbetare efterfrågades. Kvinnorna uppgav även att önskemål på detta gällde exempelvis nattetid vid hemgång från krogen, vid ”stökigare” helger samt områden som anses mer farliga och otrygga.

”Var ute och gå och visa er mer så man slipper känna sig ensam.”

”Man känner sig tryggare om man ser en polisbil i närheten.”

8 av kvinnorna (19 % av de svarande) önskade hårdare lagstiftning och längre straff för våldtäktsmän.

”Hårdare straff!” ”Livstid för våldtäktsmän.” ”Bort med alla mans-as från domstolarna!”

Övriga förslag på åtgärder handlade om att kvinnorna önskade självförsvarskurser för tjejer och att de skulle vara kostnadsfria, billigare taxi för kvinnor under vissa tider på dygnet, billigare och fler nattbussar samt att det skulle finnas övervakningskameror i centrum men även på vissa specifika/utsatta platser och områden. Enkäten visade även att 4 av de svarande kvinnorna önskade tillgång till vapen i skyddssyfte, 3 av 4 kvinnor uttryckte att de då menade pepparspray och att dessa borde finnas till försäljning hos polisen.

”Tillåt kvinnor att bära vissa typer av vapen att försvara sig med.”

Ett antal kvinnor nämner i enkäten att de hört tals om ett journummer för kvinnor att ringa till nattetid men vet inte riktigt vad det innebär och vilket telefonnummer de ska ringa och önskar sig därför mer information om detta. Då det gäller social brottsprevention visade enkätundersökningen att kvinnorna vill ha mer information om ämnet. De efterfrågade kunskap kring den gällande lagstiftningen, vad som händer om man gör en anmälan för våldtäkt. De önskade att polisen kunde komma ut till skolorna och berätta om brottet och problematiken kring våldtäkter. Det fanns även vissa frågor kring våldtäkter som sker i hemmet, ett par kvinnor önskade att de fanns mer tillgänglig information om det ämnet. Det fanns även en önskan om större engagemang från samhället i stort.

”En bättre syn på kvinnor.” ”Samhället kan sluta att alltid göra oss kvinnor till offer, för det är vad jag tror är orsaken att vi blir rädda, vi känner oss alltid mindre och svagare än andra.”

2.2 Intervjuer

För att få en bild av hur det preventiva arbetet ser ut i Skellefteå kommun och tankar kring vidare åtgärder valde vi att intervjua myndighetsrepresentanter som vi anser har bäst inblick och påverkan inom området. Intervjuerna presenteras nedan.

2.2.1 Förebyggande rådet

Något specifikt arbete vad gäller brottspreventivt arbete mot våldtäkter finns inte idag. De gånger ett brott av denna karaktär begås utomhus, finns det ett åtgärdspaket som FRIS arbetar efter. Genom så kallade ”Trygghetsvandringar” samarbetar olika aktörer för att skapa större trygghet för invånarna i Skellefteå.

En händelse som skedde i Skellefteå kan illustrera hur dessa Trygghetsvandringar kan gå till. Efter en överfallsvåldtäkt utanför Skellefteå lasarett förra året samlade FRIS ihop representanter för fastighetskontoret, gatukontoret och polisen m.fl. och de gick tillsammans samma sträcka som den våldtagna kvinnan gjort vid överfallet. När trygghetsvandringen genomförts, upprättade de ett protokoll över de brister de

påträffat under vandringen. Därefter skickades protokollet till ansvariga parter. Detta resulterade i ändrad gatubelysning och nedklippta buskage och träd.

FRIS arbetar mycket med situationell brottsprevention. Förutom då ett brott redan skett, anordnar de med jämna mellanrum trygghetsvandringar vid olika områden för att upptäcka om det finns brister vad gäller buskage, träd och belysning.

Exempelvis gångtunnlar kan upplevas som obehagliga men kan förändras med enkla medel, vitt grus på marken, ljusa väggar och god belysning vilket i sin tur skapar större trygghetskänsla. Detta kan då också förhindra att överfallsvåldtäkter sker menar FRIS.

Valborgsmässoafton, skolavslutning och skolstart samt Skellefteåfestivalen är exempel på helger då fler unga människor befinner sig utomhus och många av dem är alkoholpåverkade. För att förhindra våldsbrott och överfall och skapa en större trygghet bland ungdomarna under dessa helger genomförs nattvandringar i Skellefteå. FRIS är samordnare av nattvandringarna och idag finns ett gott samarbete med fältarbetare och fritidsledare enligt FRIS.

Det sociala brottsförebyggande arbetet FRIS arbetar med kan te sig i olika former. Temadagar som handlar om ”Mäns våld mot kvinnor” är det senaste FRIS arbetade med. Det finns ett samarbete med skolan för att komma åt ungdomarna i Skellefteå, temadagar anordnas med jämna mellanrum ute i skolorna. Men dessa handlar mer om att stärka individen samt att vara en god klasskamrat och vän. Enligt FRIS finns inte något arbete som enbart behandlar frågor om kvinnor och dess utsatthet för sexuella övergrepp idag i Skellefteå.

2.2.2 Polisen

Polisen i Skellefteå har en övergripande strategi om att minska allt våld som sker i utomhusmiljöer, även innefattande våldtäkt. Detta dels genom att utbilda personal i nationellt uttagna åtgärder. En viktig del är att bli bättre på att hjälpa brottsoffret, förmå brottsoffret att fullfölja sin anmälan och rättsprocessen genom stöttning.

På fredags- och lördagskvällar samt under festivaler av olika slag prioriterar polisen att cirkulera i centrumområdet samt i områden där de fått tips om att det ska vara andra aktiviteter.

Att ge information och kunskap till föräldrarna om ansvar och även ha uppföljande samtal angående deras ungdomars val av miljö och kvällsaktiviteter är något som polisen i Skellefteå tycker är viktigt och prioriterar som en del av det vardagliga polisarbetet.

Varje högstadium och gymnasieskola i Skellefteå har en kontaktpolis i en FRIS-grupp som arbetar med social prevention i direktkontakt med ungdomarna.

2.2.3 Kurator på Skellefteås ungdomsmottagning

Under två år har ungefär 10 unga kvinnor i de aktuella åldrarna besökt en kurator på Skellefteås ungdomsmottagning för att prata om deras sexuella utsatthet. 2 av tjejerna har anmält våldtäkten de utsatts för medan resterande 8 inte har anmält. De bär på en stor skam och i vissa fall sympatiserar dem med mannen.

”Om jag inte är fullast så händer det inte mig.” ”Vill inte vara en torrboll, verka tråkig i sängen.” ”Pinsamt att bli utpekad.” ”Vad ska hända med honom om jag anmäler? Polis är ju jätteallvarligt.” ”Jag klarar mig bra utan att anmäla.”

De 2 tjejerna som polisanmälde händelsen var skeptiska till mötet med kuratorn. Detta kan berott på att de kom väldigt snart efter övergreppet och inte riktigt hunnit smälta att övergreppet hade hänt samt att de inte själva fick fatta beslutet att de hade ett behov av att prata med någon professionell. De som inte anmält kommer frivilligt, de har låtit en tid gå och fortfarande känt att de inte kunnat släppa händelsen utan valt själva att be om en samtalskontakt. Hon poängterar tidigt i intervjun att hon bara träffar en liten del av Skellefteås ungdomar och troligtvis bara en del av dem som utsatts, som är i störst behov av hjälp och stöd. När en kvinna kommer till kuratorn för att berätta och få hjälp med bearbetning av händelsen väljer hon i sin professionella roll att prata om ”övergrepp” istället för våldtäkt, framför allt för att hon inte vill lägga någon värdering runt vad det är tjejen har blivit utsatt

för. Hennes känsla är viktigast, inte om det var en regelrätt våldtäkt eller inte. Kuratorns främsta mål med mötena är att stärka tjejen och få henne tänka i banor hur hon kan undvika situationer som kan vara riskfyllda. En metod som kuratorn använder sig utav för att underlätta tjejernas bearbetning är att be dem skriva ner i detalj vad dem utsatts för. Tjejerna brukar komma ihåg det mesta fast i fel ordning, för deras bearbetning är det viktigt att pussla ihop händelsen så att de får klarhet i vad som hänt.

”9 av de 10 utsatta tjejerna var vid tillfället alkoholpåverkade och majoriteten av dem kommer från trassliga familjer.”

Kuratorn tar även upp tankar kring deras oro för att möta gärningsmannen igen samt oron och ångesten de känner inför platsen där det hände. Hon poängterar vikten av att ”ta tillbaka” platsen . Tjejerna har oftast inte reflekterat över att de börjat undvika platserna. De tror många gånger också att oron att möta förövaren alltid kommer att finnas där och att det inte går att få den oron mindre.

Som en del av det preventiva arbetet vill hon starta en tjejgrupp och en killgrupp som ska behandla frågor om sexualitet, umgänge och vad som är normalt, hon har inte så stora förhoppningar på att tid och pengar kommer att finnas. Hon tycker även att det behövs mycket mer arbete i skolorna, till exempel i form av temadagar, som bland annat skulle behandla frågor om etik, moral och umgänge.

Sexualitet och framför allt sexuella övergrepp är ett tabubelagt ämne som kuratorn vill lyfta fram och förändra synen på.

3 Diskussion

Vad som framgick i bakgrunden till vår studie, var att kvinnor i viss utsträckning undviker vissa platser, personer och ibland väljer att stanna hemma då de egentligen vill gå ut, på grund av sin rädsla för att utsättas för våldtäkt och överfall. Samma resultat kan man se i den enkätundersökning vi genomförde i Skellefteå men unga kvinnor som målgrupp.

Det var inte många kvinnor som svarade att de istället för att gå ut valde att stanna hemma, men de representerade trots allt 9 % av kvinnorna vi tillfrågade.

Att berövas sin frihet, vilken var och en har rätt till enligt lag, på grund av att man känner rädsla för något som skulle kunna hända är negativt för en stad som Skellefteå, som har som mål att vara det tryggaste samhället år 2010.

I likhet med vad som framgick i den rapport BRÅ publicerade, undviker också unga kvinnor i Skellefteå vissa platser på grund av sin rädsla, genom att välja en annan väg när de ska gå hem från exempelvis krogen. Av samma anledning vidtar kvinnorna även andra åtgärder, som att gå med nycklarna mellan fingrarna, prata i telefon eller springa hela vägen hem. Allt detta på grund av att de känner en rädsla för att de kan bli utsatta för ett överfall och våldtäkt.

Resultatet visar även att 14 av de 16 kvinnorna som svarat att de inte känner rädsla för att bli utsatta för våldtäkt vidtar åtgärder för att undvika rädslan. FRIS och polisen arbetar främst med situationell prevention då det handlar om överfall och våldtäkter. Då det gäller gatubelysning kan man se att kvinnorna också upplever detta som en viktig del för en känsla av trygghet. Nattvandringar som FRIS är samordnare för är något kvinnorna känner till och uppskattar, men det finns ett önskemål om att nattvandrarna vore fler och mer synliga.

Kvinnorna som deltog i enkäten efterfrågade mer kunskap och information kring vad som gäller lagstiftning och vad som händer om man anmäler någon för en våldtäkt. Det här är information som vare sig polis, kommun eller skola aktivt förmedlar idag.

Artikeln, *Våldtäkt begås ofta i nära relationer*, hänvisar till den anmälda brottsstatistiken vilken visar att största kategorin av anmälda våldtäkter begås i nära relation. Detta innebär att gärningsmannen har eller har haft en kärleksrelation till offret, eller när det gäller minderåriga, att gärningsmannen är någon som tillhör offrets familj eller släkt. Men som exempel är detta något media sällan lyfter fram, då de istället väljer rubriker om våldtäkter som begås utomhus eller av flera gärningsmän.

Detta reflekteras även i kvinnornas svar i enkäten. Det finns en ilska och stor rädsla då det gäller vissa gator, platser och områden. Men enligt statistiken är hemmet den farligaste platsen att befinna sig i.

Kuratorn vi intervjuade visade ett stort engagemang kring dessa frågor. Hon ansåg att det krävs ett mer omfattande arbete i form av social prevention, för att skapa större trygghet hos de unga kvinnorna.

3.1 Slutsatser och förslag

De 14 som svarat att de inte känner rädsla men som ändå vidtar åtgärder för att känna sig trygga, tycker vi har ett hälsosamt synsätt och något som bör eftersträvas i större utsträckning. Att rädslan för utsatthet är större än den faktiska risken för att bli våldtagen är något vi kunnat konstatera i och med denna studie. Vi anser att det är viktigt att unga kvinnor är medvetna om risken och agerar därefter, men samtidigt att de inte känner någon konkret rädsla.

En kvinna i dagens samhälle ska inte behöva känna sig rädd för att gå utanför sitt eget hem vilket denna studie visar att kvinnor är idag. Vi lever i ett land där var och en har rätt till sitt eget liv och sin egen frihet, en frihet som vi anser inskränks med tanke på de vidtaganden de unga kvinnorna vidtar för att slippa känna rädsla.

Den situationella preventionen tycks vara viktig i detta sammanhang, då gatubelysning är något ständigt återkommande i enkäterna. Sammanställningen av svaren antydde på en viss tveksamhet gällande vart gränsen för våldtäkt går. Kuratorn som intervjuades var av samma åsikt, unga kvinnor, men även unga män

har för lite kunskap om sex och samlevnad, och då detta är ett ämne som redan till en början är tabubelagt, innefattar det istället en stor skam och skuld då det istället handlar om sexuella övergrepp, däri våldtäkter. Det är samhällets ansvar att lyfta diskussionen.

Vi tror, efter våra samtal och möten med kuratorn och de unga kvinnorna att en större kunskap och ett öppnare klimat runt sexualitet, etik och moral skulle verka preventivt. Öppenheten skulle leda till fler diskussioner bland ungdomarna och vad vi tror även fler anmälningar. Om fler anmälningar görs blir behovet av åtgärder och preventivt arbete större från kommun, polis, skola och andra myndighetsrepresentanter.

Referenser

- Fischer, David. I (2009) Männsliga rättigheter, en introduktion, Norstedts juridik AB
- Fornander, A, Feledi-Sundin, C (2009) Unga kvinnors rädsla för överfallsvåldtäkt, examensarbete polisutbildningen Sörentorp
- Lundgren (2005) Folkhälsopolitisk rapport 2005:5, Stockholm: Folkhälsainstitutet
- Nilsson, L (2005) våldtäkt begås ofta i nära relationer. Apropå 2005:2. Stockholm: Brottsförebyggande rådet
- Ring (2010) brott bland ungdomar i årskurs 9. Rapport 2010:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet
- Skellefteå kommun (2010) Må bättre! Rapport 2010. Skellefteå kommuns folkhälsopolitiska program.

Lagtexter

Brottsbalken kapitel 6, 1§

Europakonventionen *artikel 3*